

ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΣΑ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ CASE REPORT

Αλλεργική δερματίτιδα εξ επαφής λόγω δερματοστιξίας με μαύρη χένα και χειρισμός με έμπλαστρα βαλεριανικής βηταμεθαζόνης

Παρουσιάζεται άνδρας 36 ετών με χαρακτηριστική μορφολογικά βλάβη αλλεργικής δερματίτιδας εξ επαφής μετά από προσωρινή δερματοστιξία με εφαρμογή μαύρης χένας. Η δερματική βλάβη είχε το χαρακτηριστικό σχήμα του σχεδίου που είχε εφαρμοστεί. Επίσης, περιγράφεται η επιτυχής θεραπεία της με χρήση έμπλαστρων βαλεριανικής βηταμεθαζόνης, που είχε ως αποτέλεσμα την πλήρη αποδρομή των συμπτωμάτων εντός 10ημέρου.

ΑΡΧΕΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ 2015, 32(2):218-220
ARCHIVES OF HELLENIC MEDICINE 2015, 32(2):218-220

Ε. Μπελιάεβα,¹
Σ. Γρηγορίου,¹
Μ. Μακρής,²
Γ. Λάριος,¹
Δ. Ρηγόπουλος¹

¹Β' Κλινική Δερματικών και Αφροδισίων Νόσων, Περιφερειακό Γενικό Νοσοκομείο «Αττικό», Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

²Μονάδα Αλλεργιολογίας «Δ. Καλογερομήτρος», Β' Κλινική Δερματικών και Αφροδισίων Νόσων, Περιφερειακό Γενικό Νοσοκομείο «Αττικό», Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Contact allergic dermatitis after black henna tattooing: Successful treatment with betamethasone valerate patches

Abstract at the end of the article

Λέξεις ευρετηρίου

Αλλεργία
Δερματίτιδα
Δερματίτιδα εξ επαφής
Δερματοστιξία
Θεραπεία

Υποβλήθηκε 21.4.2014
Εγκρίθηκε 6.5.2014

Η δερματοστιξία ή, κοινώς, τατουάζ είναι η χάραξη της επιδερμίδας με ειδικά εργαλεία, τα οποία με μικρούς νυγμούς εγχέουν χρωστικές ουσίες, ώστε να δημιουργηθούν διάφορα ανεξίτηλα σχέδια.¹ Ο όρος τατουάζ προέρχεται από τη λέξη «τατάου», η οποία στη γλώσσα των αυτοχθόνων της Ταϊτής σημαίνει συνήθεια ή κατ' άλλους σχέδιο. Πράγματι, διάφορες φυλές στο παρελθόν προκαλούσαν δερματοστιξίες στο σώμα τους, κατά τη διάρκεια διαφόρων τελετών μύησης, προκειμένου να δείξουν ότι το άτομο ήταν ώριμο πλέον για ένταξη στην κοινωνική ζωή των ενηλίκων ή για να το διακρίνουν από άλλες φυλές ή ακόμη για να το τιμήσουν ιδιαίτερα. Για τους λόγους αυτούς, συνήθιζαν να εισάγουν στο δέρμα διάφορες χρωστικές ουσίες μέσω

ειδικών βελόνων από σκληρά οστά ιχθύων ή άλλων ζώων.

Από την εποχή εκείνη έως σήμερα οι μέθοδοι αυτές διαφοροποιήθηκαν αρκετά. Διακρίνονται δύο τύποι δερματοστιξίας: (α) Η μόνιμη, η οποία διαρκεί εφ' όρου ζωής και (β) η προσωρινή, όπου ανάλογα με τη χρωστική και την τεχνική που έχει εφαρμοστεί μπορεί να διαρκεί από λίγες ημέρες μέχρι μήνες.

Η δερματοστιξία με χένα θεωρείται προσωρινού τύπου. Ωστόσο, δεν αποτελεί μια «πραγματική» δερματοστιξία, καθώς δεν τοποθετείται χρωστική στο δέρμα με χρήση βελόνης.² Η χένα εφαρμόζεται στο δέρμα συνήθως είτε με πινέλο είτε με τη μορφή αυτοκόλλητου, το οποίο θα πρέπει να παραμένει σε αυτό για λίγες ώρες.¹

Η λέξη χένα (henna) προέρχεται από την αραβική ονομασία του φυτού *Lawsonia inermis*, ένα μικρό θάμνο ή δένδρο που ευδοκίμει σε ζεστά και ξηρά κλίματα. Τα φύλλα της χένας συλλέγονται, αποξηραίνονται και μετατρέπονται σε σκόνη, η οποία όταν αναμειχθεί με κάποιο υγρό μετατρέπεται σε πάστα, που μπορεί να χρωματίσει το δέρμα, τις τρίχες και τους όνυχες.

Στην ανατολική Μεσόγειο χρησιμοποιούσαν τη χένα από την εποχή του ορείχαλκου για να βάφουν τα μαλλιά ή τα γένια, αλλά και για να στολίζουν με σχέδια την επιδερμίδα σε διάφορους εορτασμούς, γάμους και άλλες θρησκευτικές τελετές. Στο Ακρωτήρι της Σαντορίνης έχουν βρεθεί τοιχογραφίες που χρονολογούνται πριν από την έκρηξη του ηφαιστείου το 1680 π.Χ., οι οποίες απεικονίζουν νεαρές γυναίκες με χένα στα νύχια και τις παλάμες τους.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

Άνδρας 36 ετών προσήλθε με έντονη ερυθρότητα, οίδημα και κνησμό στην πρόσθια κοιλιακή χώρα. Οι βλάβες παρουσιάστηκαν 8 ημέρες μετά από την εφαρμογή προσωρινής δερματοστιξίας με χένα στην ίδια περιοχή. Το υπόλοιπο ιατρικό ιστορικό του ασθενούς ήταν ελεύθερο (εικ. 1). Τέθηκε η διάγνωση της αλλεργικής δερματίτιδας εξ επαφής στη χένα και συστήθηκε η εφαρμογή βαλεριανικής βηταμεθαζόνης, σε μορφή έμπλαστρου, μία φορά την ημέρα. Τα συμπτώματα και το εξάνθημα υποχώρησαν πλήρως μετά από 10 ημέρες εφαρμογής της αγωγής (εικ. 2).

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Παρουσιάζεται μια ενδιαφέρουσα περίπτωση δερματίτιδας εξ επαφής μετά από την εφαρμογή δερματοστιξίας με

χένα. Η ευρεία διάδοση της εφαρμογής της δερματοστιξίας καθιστά ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα την εμφάνιση αντιδράσεων υπερευαισθησίας στα μέσα που χρησιμοποιούνται στη δερματοστιξία.

Η χένα παράγει μια κοκκινο-πορτοκαλί χρωστική, το *hennotannic acid* (2-hydroxy-1,4-naphthoquinone), γνωστή με την ονομασία *Lawson*, η οποία βρίσκεται τόσο στα φύλλα του φυτού όσο και στους μίσχους, όπου έχει και τη μεγαλύτερη συγκέντρωση. Η εν λόγω χρωστική έχει την ικανότητα να δημιουργεί δεσμούς με τις πρωτεΐνες και ως εκ τούτου μπορεί να χρωματίσει την επιδερμίδα, τα μαλλιά, τα νύχια, αλλά και να χρησιμοποιηθεί ως βαφή για μάλλινα, μεταξωτά και δερμάτινα υφάσματα. Το χρώμα με το οποίο βάφει το δέρμα έχει καστανή ή πρασινωπή απόχρωση.

Η χένα από μόνη της είναι σχετικά ασφαλής. Ωστόσο, συχνά αναμειγνύεται με διάφορες χρωστικές ουσίες για να επιτευχθεί πιο ελκυστική μαύρη απόχρωση και να παραταθεί η διάρκεια της δερματοστιξίας.⁴ Οι υψηλές συγκεντρώσεις των συγκεκριμένων χρωστικών συχνά πυροδοτούν διάφορες αλλεργικές αντιδράσεις.

Η χένα με σκούρο μαύρο χρώμα, το οποίο είναι σε θέση να παραμένει έντονο >1–2 ημέρες, θεωρείται επικίνδυνη επειδή περιέχει την ουσία *para-phenylenediamine* (PPD). Η PPD αποτελεί μια αρωματική αμίνη, παράγωγο του βενζολίου, η οποία χρησιμοποιείται ευρέως στις διάφορες μόνιμες τριχοβαφές.

Η PPD δεν θα πρέπει να έλθει σε άμεση επαφή με το δέρμα, καθώς προκαλεί σοβαρές αλλεργικές αντιδράσεις, με συνθηέστερη την αλλεργική δερματίτιδα εξ επαφής,³ αλλά έχει αναφερθεί ακόμη και πολύμορφο ερύθημα,⁴

Εικόνα 1. Η χαρακτηριστική βλάβη με το σχήμα σκορπιού κατ' αναλογία του αντίστοιχου της δερματοστιξίας, 8 ημέρες μετά από την εφαρμογή της.

Εικόνα 2. Η βλάβη 10 ημέρες μετά από την εφαρμογή της τοπικής αγωγής.

ενώ οι περιγραφές περιστατικών αυξάνονται διαρκώς στη διεθνή βιβλιογραφία.⁵⁻⁷ Η ευαισθητοποίηση με PPDs μπορεί να προκύψει από επαφή με πλήθος ουσιών, όπως σκούρα ενδύματα, μόνιμες βαφές μαλλιών, εκτυπωτική μελάνη, φωτογραφικά υλικά κ.ά.

Είναι ιδιαίτερα χρήσιμα κάποια απλά κλινικά σημεία που διακρίνουν αν στην προσωρινή δερματοσιζία έχει εφαρμοστεί «φυσική» ή «μαύρη» χένα με προσθήκη PPD.⁸ Αρχικά, το χρώμα της πάστας, με φυσική χένα, κυμαίνεται από πράσινο-καφέ μέχρι καφέ. Αν το χρώμα της πάστας που χρησιμοποίησε ο καλλιτέχνης-δημιουργός είναι πιο σκούρο (μαύρο), τότε πιθανότατα έχουν προστεθεί στην

πάστα κι άλλες χρωστικές. Επιπρόσθετα, αν στη σχετική ερώτηση ο ασθενής απαντήσει ότι η πάστα αφαιρέθηκε από το σημείο εφαρμογής μετά από 60 min, τότε πρόκειται με βεβαιότητα για μαύρη χένα. Η φυσική χένα, για να μπορεί να χρωματίσει επαρκώς το σώμα με ένα σκούρο κοκκινοκάστανο χρώμα, πρέπει να παραμείνει στο δέρμα για σαφώς μεγαλύτερο χρονικό διάστημα.

Η εκτεταμένη εφαρμογή της δερματοσιζίας καθιστά αναγκαία τη γνώση των ενδεχόμενων επιπλοκών της, όχι μόνο για τους δερματολόγους αλλά και για τους ιατρούς άλλων ειδικοτήτων που συχνά καλούνται να παρέχουν ενημέρωση στους ασθενείς τους πριν από τη διενέργειά της.

ABSTRACT

Contact allergic dermatitis after black henna tattooing: Successful treatment with betamethasone valerate patches

H. BELIAEVA,¹ S. GREGORIOU,¹ M. MAKRIS,² G. LARIOS,¹ D. RIGOPOULOS¹

¹Second Department of Dermatology and Venereology, "Attikon" General Hospital, National and Kapodistrian University of Athens, Medical School, Athens, ²"D. Kalogeromitros" Allergy Unit, Second Department of Dermatology and Venereology, "Attikon" General Hospital, National and Kapodistrian University of Athens, Medical School, Athens, Greece

Archives of Hellenic Medicine 2015, 32(2):218–220

The case is presented of allergic contact dermatitis after black henna tattooing. A 36-year-old male was referred with a characteristic papular pruritic lesion of contact dermatitis that occurred 8 days after the application of a black henna tattoo. Treatment with patches of betamethasone valerate was effective, leading to complete resolution of the symptoms within 10 days.

Key words: Allergy, Contact dermatitis, Dermatitis, Tattoo, Treatment

Βιβλιογραφία

1. KAZANDJIEVA J, TSANKOV N. Tattoos: Dermatological complications. *Clin Dermatol* 2007, 25:375–382
2. ÖZTAŞ MO, ÖNDER M, ÖZTAŞ P, ATAHAN Ç. Contact allergy to henna. *J Eur Acad Dermatol Venereol* 2001, 15:91–92
3. JOVANOVIĆ DL, SLAVKOVIC-JOVANOVIĆ MR. Allergic contact dermatitis from temporary henna tattoo. *J Dermatol* 2009, 36:63–65
4. CALOGIURI G, FOTI C, BONAMONTE D, NETTIS E, MURATORE L, ANGELINI G. Allergic reactions to henna-based temporary tattoos and their components. *Immunopharmacol Immunotoxicol* 2010, 32:700–704
5. BELHADJALI H, GHANNOUCHI N, AMRI CH, YOUSSEF M, AMRI M, ZILI J. Contact dermatitis to henna used as a hair dye. *Contact Dermatitis* 2008, 58:182
6. AMODE R, SIN C, ANTE FLOR C, SIGAL ML, MAHÉ E. Bullous contact allergy induced by temporary black henna tattoo. *Arch Pediatr* 2013, 20:1258–1259
7. WOOD A, HAMILTON SA, WALLACE WA, BISWAS A. Necrobiotic granulomatous tattoo reaction: Report of an unusual case showing features of both necrobiosis lipoidica and granuloma annulare patterns. *Am J Dermatopathol* 2013 (Epub ahead of print)
8. ΕΘΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΦΑΡΜΑΚΩΝ. Δελτία τύπου για καλλυντικά προϊόντα: Μαύρη χένα. ΕΟΦ, Αθήνα, 19.5.2008. Διαθέσιμο στο: <http://www.eof.gr/web/guest/presscosmetics>

Corresponding author:

M.P. Makris, "D. Kalogeromitros" Allergy Unit, Second Department of Dermatology and Venereology, "Attikon" General Hospital, 1 Rimini street, GR-124 62 Haidari, Greece
e-mail: mmakris.allergy@gmail.com